

Metody rachunkowe wykorzystane w analizach

Metodom analizy ekonomicznej poświęcono w literaturze sporo miejsca [T. Waśniewski: Metody analizy finansowej w przedsiębiorstwie, PWE, Warszawa 1989; L. Bednarski: Analiza finansowa przedsiębiorstwa przemysłowego, PWE, Warszawa 1989; E. Kurtys (red.): Analiza ekonomiczna przedsiębiorstw..., op. cit.];

J. Więckowski, Analiza ekonomiczna w przedsiębiorstwie przemysłowym..., op. cit.]. Mimo to nie stanowią one zwartego zespołu metod. Jedną z nich jest fundament filozofii – metoda dialektyczna; inne mówią o kierunku badań zjawisk – metoda indukcji i dedukcji; jeszcze inne stanowią technikę wyliczeń wpływu określonych czynników na badane zjawisko – metoda funkcjonalna i metoda kolejnych podstawień.

W analizie ekonomicznej wykorzystuje się rozmaite miary statyczne jak: średnia, odchylenie standardowe, indeksy, warunek prawdopodobieństwa, rachunek optymalizacji itp. [H. Kassyh-Rokicka: Statystyka nie jest trudna – mierniki statyczne, PWE, Warszawa 1994, s. 28, 51, 73] Wykorzystanie w analizach metod ekonomiczno-matematycznych istotnie wzbogaca wiedzę o badaniu zjawisk gospodarczych w przedsiębiorstwie.

Stosowane w analizach metody rachunkowe pozwalają na realizację kilku czynników i pewnych warunków, pozwalają ocenić przyczynę odchylenia badanego zjawiska od przyjętego wzorca. Do metod rachunkowych należą: metoda podstawień łańcuchowych, metoda reszty, metoda funkcyjna, metoda podstawień krzyżowych i metoda różnic cząstkowych oraz metody wskaźnikowa, proporcjonalnego podziału odchyleń i logarytmiczna itp.

Metoda podstawień łańcuchowych jest prosta w stosowaniu,

jednak posiada pewne elementy, które nie pozwalają jej wykorzystać w praktycznym działaniu. Czynniki wpływające na badane zjawisko muszą być wyrażone w postaci matematycznej tzn. iloczynu, ilorazu i sumy. W praktyce istnieje trudność w dobraniu takiego kompletu czynników, które by łączyły oddziaływanie wielkości odchyleń. Muszą być one jednorodne w swojej treści ekonomicznej. Wynik obliczeń w tej metodzie zależy przede wszystkim od zastosowania kolejności podstawień. Jeżeli jednak mamy do czynienia z kilkoma czynnikami ilościowymi, powstaje problem kolejności ich podstawienia, trzeba bowiem określić, który z czynników jest jako pierwszy podstawiony do obliczeń, a następnie zachować do końca obliczeń wcześniej ustaloną kolejność podstawienia. Metodę tę można stosować w badaniach analitycznych zależności zjawisk wpływających na przedsiębiorstwo.

Skróconym zapisem metody podstawień jest metoda zróżnicowania. Jej istota polega na tym, że do bazy podstawień wyrażanych za pomocą przyjętych do badań czynników, podstawia się różnicę między wielkością czynnika w okresie badanym i w okresie ubiegłym bądź według określonego planu.

Metoda reszty zalicza się do obliczeń wpływu dwóch czynników na badane zjawisko. Najczęściej stosuje się tę metodę do rozliczeń wpływu zmian wielkości zatrudnienia i wydajności pracy w danym przedsiębiorstwie do przyrostu produkcji. Metoda reszty pozwala na obliczenie wpływu poszczególnych czynników na zmiany badanego zjawiska, przy czym wpływ ostatniego czynnika jest różnicą między odchyleniem łącznym a wpływem innych czynników. Metoda ta opiera się na założeniu, że tempo zmian produkcji jest sumą tempa zmian czynników wpływających na jej zmiany, czyli tempa zmiany zatrudnienia w przedsiębiorstwie, tempa pracy i produktywności środków trwałych w przyroście produkcji.

Inną metodą jest **metoda różnic cząstkowych**, która polega na ustaleniu odchyleń cząstkowych wyrażających wpływ pojedynczego czynnika bądź wielu czynników oraz traktowaniu ich jako

oddzielne elementy przyczynowe. W tej metodzie otrzymuje się zawsze jednakowe wyniki, bez względu na kolejność podstawień poszczególnych czynników, co należy do zalet tej metody. Ponadto wydzielenie łącznych odchyłeń w poszczególnych grupach czynników, pozwala na dokładniejsze zebranie przyczyn zmian określonego zjawiska gospodarczego.

Metoda wskaźnikowa podobnie jak metoda różnic cząstkowych, polega na obliczaniu odchyłeń indywidualnych dla poszczególnych czynników oraz odchyłeń łącznych dla kolejnych grup czynników (uwzględnia się jednak ich kolejność). Ich suma stanowi odchylenie łączne badanej wielkości ekonomicznej. Pracochłonność tej metody jest spora, a celowość obliczania czynników wpływających na badane zjawisko jest dyskusyjne.

Metoda funkcyjna różni się od poprzednich metod tym, że umożliwia otrzymanie jednoznacznych obliczeń, bez względu na kolejność podstawienia czynników wpływających na zmiany badanego zjawiska. Wadą tej metody jest jej duża pracochłonność związana z ustaleniem wyników obliczeń.

Jeszcze inną metodą jest **metoda podstawień krzyżowych**, polega ona najogólniej mówiąc na kolejnym przerzucaniu różnic badanych czynników poprzez średnie wielkości czynników pozostałych.

Reasumując trzeba podkreślić, że dotychczas nie została opracowana taka metoda, która pozwalałaby na całkowite dokładne rozliczenie odchyłeń cząstkowych, w stosunku do przyjętych podstaw odniesienia.

Każda z zaprezentowanych metod podstawień łańcuchowych ma wady i zalety. Obliczanie poszczególnych czynników w odchyleniu cząstkowym nie stanowi bezpośredniej przesłanki do podejmowania decyzji, nie mają one również skutków finansowych w przedsiębiorstwie. Dopiero głębsze badania doprowadzają do ustalenia przyczyn wymagających podjęcia właściwych decyzji.

Metody rachunkowe wykorzystywane w analizach finansowych

stanowią fundament każdej pogłębionej oceny sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstwa. To dzięki nim możliwe jest przekształcenie surowych danych księgowych w informacje menedżerskie, które są podstawą do podejmowania trafnych decyzji strategicznych i operacyjnych. Choć analiza finansowa posługuje się wieloma narzędziami i podejściami, to metody rachunkowe zapewniają jej ścisłość, logiczną strukturę oraz powtarzalność i porównywalność wyników.

Podstawą analizy finansowej są metody syntetyczno-analityczne, które pozwalają badać zależności pomiędzy poszczególnymi wielkościami sprawozdawczymi, zarówno w układzie poziomym (porównującym dane w czasie), jak i pionowym (badającym strukturę danych w ramach jednego okresu). W tym kontekście istotną rolę odgrywa **analiza wskaźnikowa**, która wykorzystuje relacje matematyczne między wielkościami wynikającymi ze sprawozdań finansowych. Dzięki niej można mierzyć rentowność, płynność finansową, efektywność wykorzystania aktywów czy poziom zadłużenia. Wskaźniki te pozwalają na szybkie wychwycenie sygnałów ostrzegawczych, jak również na ocenę kierunku zmian zachodzących w przedsiębiorstwie.

Jedną z najczęściej stosowanych metod rachunkowych jest **analiza porównawcza (benchmarking)**, która polega na zestawianiu danych finansowych badanego przedsiębiorstwa z danymi historycznymi, planowanymi lub z wynikami innych firm z branży. Tego typu podejście pozwala nie tylko ocenić, czy sytuacja przedsiębiorstwa poprawia się w czasie, ale także ustalić, jak jego pozycja wygląda na tle konkurencji. Porównania tego rodzaju są szczególnie ważne przy formułowaniu strategii konkurencyjnych, identyfikowaniu przewag i słabości, a także przy ocenie efektywności wdrażanych rozwiązań organizacyjnych.

W ramach metod rachunkowych w analizach finansowych wykorzystywane są także **metody różnicowe**, które polegają na określaniu wpływu zmian poszczególnych czynników na ogólną zmianę danego wyniku. Przykładem może być analiza przyczynowa

zmiany zysku, w której oblicza się, jak zmiany kosztów, cen sprzedaży czy wolumenu produkcji wpłynęły na ostateczny wynik finansowy. Metody różnicowe wykorzystywane są również w analizie kosztów, gdzie pozwalają na określenie, jakie czynniki wpłynęły na wzrost lub spadek jednostkowego kosztu produkcji.

Inną ważną grupę stanowią **metody procentowe**, które służą do analizy strukturalnej i dynamicznej. Analiza strukturalna (tzw. analiza pionowa) pozwala ustalić, jaką część aktywów stanowią np. zapasy czy należności, a w pasywach – kapitał własny czy zobowiązania krótkoterminowe. Z kolei analiza dynamiczna (analiza pozioma) skupia się na badaniu zmian poszczególnych wielkości w czasie, wyrażając je w procentach, co pozwala na ocenę tempa i kierunku rozwoju przedsiębiorstwa. Metody te są proste w zastosowaniu, a jednocześnie bardzo użyteczne w diagnozowaniu kondycji finansowej.

W bardziej zaawansowanych analizach stosuje się także **metody rachunku kosztów**, takie jak rachunek kosztów zmiennych (rachunek marginalny), rachunek kosztów pełnych, kalkulacje normatywne czy rachunek kosztów działań (ABC – Activity Based Costing). Dzięki nim możliwe jest określenie rentowności poszczególnych produktów, usług czy klientów, a także identyfikacja miejsc powstawania kosztów i ich kontrola. Tego typu metody stanowią podstawę controllingu finansowego i rachunkowości zarządczej.

W kontekście oceny projektów inwestycyjnych wykorzystywane są **metody analizy zdyskontowanej**, takie jak NPV (net present value – wartość bieżąca netto), IRR (internal rate of return – wewnętrzna stopa zwrotu), okres zwrotu czy wskaźnik rentowności inwestycji (PI – profitability index). Te techniki rachunkowe służą do oceny opłacalności inwestycji, uwzględniając wartość pieniądza w czasie i ryzyko inwestycyjne. Dzięki nim możliwe jest podejmowanie świadomych decyzji w zakresie alokacji kapitału.

Nie bez znaczenia są również **metody statystyczne i ekonometryczne**, które umożliwiają budowanie prognoz finansowych i modeli zależności między zmiennymi. Korelacje, regresje, analizy wariancji czy modele wielowymiarowe pozwalają lepiej zrozumieć mechanizmy finansowe działające w przedsiębiorstwie i jego otoczeniu. Choć wymagają specjalistycznej wiedzy, to coraz częściej znajdują zastosowanie w profesjonalnych analizach wspieranych przez systemy informatyczne.

Metody rachunkowe w analizach finansowych stanowią nie tylko zestaw narzędzi obliczeniowych, ale przede wszystkim system logicznych procedur analitycznych, umożliwiających przekształcenie danych liczbowych w wiedzę niezbędną do zarządzania przedsiębiorstwem. Ich skuteczne zastosowanie wymaga znajomości kontekstu, celów analizy oraz umiejętności interpretacji wyników. Dzięki nim analiza finansowa staje się nieodzownym elementem racjonalnego i świadomego zarządzania we współczesnym biznesie.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.